

Některá východiska dalšího rozvoje výchovy vědeckých pracovníků

Otázky struktury a dynamiky rozvoje vědeckých kádřů v ČSLA se stávají závažnou stránkou řízení vojenskovědecké práce v té míře, jak dochází v rozvoji vojenskovědeckého potenciálu k prohlubování vlivu jeho intenzifikačních faktorů.

Velkou pozornost otázkám rozvoje výzkumné a vývojové základny a jejího kádrového zabezpečení věnovalo jednání 8. zasedání ÚV KSČ. Na zasedání bylo ve zprávě mimo jiné zdůrazněno, že: "... je nezbytné orientovat výchovu vědeckých pracovníků na zabezpečení společensky významných oborů vědy a techniky. Zvýšení účinnosti výzkumu a jeho vkladu při řešení základních problémů intenzivního vývoje je spojeno především s prací tvůrčích pracovníků. Jejich práce přináší národnímu hospodářství efekty, které v mnoha případech nelze ničím nahradit. Proto je třeba s tímto cenným kapitálem co nejlépe hospodařit".

Pro zabezpečování těchto závažných požadavků je nutný celý proces budování vědeckého kádrového potenciálu ČSLA a jeho

stálé udržování na výši celoarmádních úkolů i jeho řízení učinit předmětem soustavné pozornosti.

Struktura kádrové základny pracovišť VVZ ČSLA a vědecká úroveň vědeckopedagogických kádřů VVŠ prokazuje, že za téměř dvacetileté období organizované vědecké výchovy v ČSLA a dalšího zvyšování kvalifikace bylo dosaženo v této oblasti řady pozitivních výsledků. Nové náročné úkoly, které nyní stojí před vědeckou frontou ČSLA, však varují před přeceňováním dosažených výsledků. Vyžadují upřít pozornost na některé důležité problémy celého systému a v zájmu jejich řešení upřesnit koncepci rozvoje této důležité oblasti vědeckého potenciálu ČSLA o některé další kroky. Ze sledovaných ukazatelů vědecké výchovy a udělování vyšších kvalifikačních stupňů totiž plyne, že zvyšování počtů nositelů vědeckých hodností kandidátů věd dosahuje pouze třetina očekávaného ročního nárůstu, u vyšších vědeckých kvalifikačních stupňů IIa, I 40 % očekávaného ročního nárůstu, přičemž i toto neuspokojivé tempo jeví tendenci dále se snižovat.

Faktory, které určují požadavky a zdokonalení plánovitého rozvoje struktury kádrové základny pracovišť VVZ ČSLA

V perspektivních záměrech rozvoje vojenskovědecké práce bude vhodné uplatňovat obecné předpoklady intenzifikace celoarmádního využití vědeckých pracovníků.

Půjde především o růst úrovně informačního, materiálního technického a finančního zabezpečení vojenskovědecké práce, prohloubení vzájemného působení především

vojenských, společenských, technických a přírodních věd, urychlování využití výsledků vojenskovo-vědecké práce v praxi vojsk, utužení vztahů mezi všemi formami vojenskovo-vědecké práce a prohloubení koordinace a kooperace pracovišť VVZ ČSLA s pracovišti celostátní VVZ, posílení rozvoje mezinárodní vojenskovo-vědecké spolupráce, především se Sovětskou armádou.

Základním východiskem pro stanovení počtů, složení a profilu pracovníků v oblasti vojenskovo-vědecké práce podle vědních oblastí a oborů, by měla být společenská „objednávka“ nových teoretických poznatků, která je vyjádřena v programových dokumentech velení ČSLA, uplatňovaná konkrétními požadavky náčelníků druhů vojsk a služeb ČSLA.

Výchova nových vědeckých pracovníků, další zvyšování jejich kvalifikace, vhodné rozmišťování a efektivní využívání musí být spojováno s řadou specifických podmínek, existujících při plnění klíčových úkolů vojenskovo-vědecké práce. Bude záviset nejen na dynamice růstu jejich počtů, ale zejména na jejich přínosu k plnění celarmádních potřeb. Nedostatečné zaměření na celarmádní potřeby znemožňuje včasné zachycení nových směrů vědeckotechnického rozvoje, který se promítá hlavně do operačního umění, velení a řízení a tím i pohotovou přípravu vědeckých pracovníků pro stanovené priority vojenskovo-vědecké práce.

Při plánování potřeby vědeckých pracovníků musí být přihlíženo i k požadavkům dělby, kombinace a kooperace vojenskovo-vědecké práce.

Dalším významným faktorem je sblížení vojenské vědy s praxí vojsk. Orientace na potřeby vojsk zajišťuje, aby veškerá vojenská praxe měla svou oporu ve vojenské vědě a byla vybavena potřebným počtem vědeckých pracovníků v odpovídající struktuře.

Realnost dlouhodobých výhledů rozvoje kádrového potenciálu pracovišť VVZ ČSLA, výchovy nových vědeckých pracovníků a dalšího zvyšování jejich kvalifikace v nemalé míře závisí na využívání vojenskovo-vědeckých prognóz zpracovávaných na 20 i více let dopředu. To předpokládá, aby prognózy zahrnovaly též úvahy o počtu a profilu vědeckých pracovníků na rozdíl od současné praxe, která vyžaduje nové vědecké speciality teprve tehdy, když vystala jejich bezprostřední potřeba.

Uplatňování této zásady však neznamená čekat až na vypracování souhrnných prognóz, ale do dlouhodobých výhledů kádrového potenciálu pracovišť VVZ ČSLA je

nutné pohotově a v předstihu promítnout jak výchovu nových vědeckých pracovníků, tak i další zvyšování jejich vědecké kvalifikace pro perspektivní směry rozvoje vojenskovo-vědecké práce.

V dlouhodobých výhledech je třeba založit nejen včasnou vědeckou výchovu a další zvyšování kvalifikace vědeckých pracovníků, ale v potřebném předstihu i přípravu dostatečného počtu kvalitních absolventů VVŠ. Proto musí být zabezpečena vzájemná návaznost plánů vědecké výchovy, dalšího zvyšování kvalifikace vědeckých pracovníků a absolventů VVŠ ve vědních oblastech a oborech ČSLA.

Tato skutečnost spolu s omezenými zdroji vojenských kádřů vůbec vyžaduje zkvalitnění plánovitého řízení výchovy nových vědeckých pracovníků, dalšího zvyšování jejich kvalifikace, jejich rozmišťování a efektivní využívání ve všech vědních oblastech a oborech ČSLA a činit účinná opatření ke kádrovému zabezpečení celarmádních priorit vojenskovo-vědecké práce. To předpokládá důslednější diferenciaci v plánech potřeb prioritních směrů výchovy vědeckých pracovníků i dalšího zvyšování jejich kvalifikace.

Nové prvky v plánování výchovy vědeckých pracovníků a dalšího zvyšování jejich kvalifikace však předpokládá kvalifikované a v dostatečném předstihu zabezpečované určení těchto priorit řídicími orgány, odpovídajícími za rozvoj jednotlivých vědních oblastí ČSLA.

Prvořadým úkolem v této oblasti by se mělo stát postupné odstraňování některých disproporcí ve struktuře kádrového potenciálu věd ČSLA, vzniklých minulým vývojem, jako např.:

- nerovnoměrná naplněnost pracovišť VVZ ČSLA,
- nerovnoměrná naplněnost jednotlivých vědních oblastí a oborů,
- nerovnoměrné rozložení četnosti věkových kategorií vědeckých pracovníků,
- nedostatečný počet vědeckých pracovníků s vyššími kvalifikačními stupni apod.

K odstranění těchto disproporcí je důležité zajišťovat rychlejší tempa růstu výchovy nových vědeckých pracovníků na školicích pracovištích ČSLA a dalšího zvyšování kvalifikace vědeckých pracovníků na pracovištích VVZ ČSLA, kde jsou řešeny rozhodující vojenskovo-vědecké problémy. Rovněž je žádoucí omezovat zařazování do vědecké výchovy těch příslušníků ČSLA, kteří nemohou pracovat jako vědečtí nebo vědeckopedagogičtí pracovníci anebo získání vědecké hodnosti považují často za prestižní záležitost.

Hlavní směry zvyšování kvalifikace vědeckých pracovníků ČSLA a hodnocení jejich tvůrčího přínosu

Výchova nových vědeckých pracovníků by měla zvlášť pohotově reagovat na ty procesy integrace vědy v ČSLA, v nichž se dosahuje postupně nových úrovní v horizontálním i vertikálním smyslu. V praxi to znamená řešení úkolů vojenskovo-vědecké práce za aktivní účasti hlavně vojenských, společenských, technických a přírodních věd a zároveň za postupujícího vzájemného propojení vědy a praxe. Tyto nové požadavky kladou vysoké nároky na vědecké kádry, na jejich připravenost, na multi a interdisciplinární výzkumy, na účast při řešení komplexních celooměšných problémů.

Integrace vojenské vědy rovněž nově stimuluje mobilitu vědeckých kádru spoje nou zejména s růstem jejich kvalifikační profesní, ale také funkční úrovně. Na novém významu u vědeckých pracovníků nabývá schopnost aktivní adaptability vůči rychle se měnícím požadavkům a podmínkám vojenskovo-vědecké práce. Na to musí rovněž s předstihem reagovat další vědecká příprava vědeckých pracovníků, organizovaná na základě dosažené kvalifikační úrovně.

Růst vědeckotechnické úrovně ČSLA a nové problémy soudobého vojenství naléhavě vyžadují včasný příliv nových talentů pro vojenskovo-vědeckou práci na pracovišti VVZ ČSLA, který umožní jejich výběr, zajištění cílevědomé diferencované vědecké přípravy a přípravy k získání vyšších vědeckých kvalifikačních stupňů.

Zároveň se zkvalitněním vědecké kádrové základny ČSLA výrazně poroste i význam výchovy předních špičkových vědeckých pracovníků ČSLA, zejména v oblasti vojenských věd, kteří jsou s to myslet koncepčně, integrovat do oblasti vojenských věd přístupy různých vědních disciplín v souladu s potřebami ČSLA. Tyto požadavky vyžadují odpovědnější přístup k vyhledávání skutečných talentů, jejich zařazování na příslušná funkční místa, která by umožňovala rozvíjet a využívat jejich tvůrčí předpoklady.

Celooměšný význam vědecké výchovy, dalšího zvyšování kvalifikace a uplatnění vědeckých pracovníků

Náročnost a složitost přípravy zvyšování kvalifikace a uplatňování vědeckých pracovníků při řešení rozhodujících úkolů pro potřeby přípravy vojsk a vojenské výstavby ukazuje, že nemůže být chápána jako pouhá autonomní záležitost pracovišť

Zvlášť důležitá bude systematická příprava vedoucích vědeckých pracovníků ČSLA, kteří by měli významným způsobem ovlivňovat orientaci rozvoje vědních úseků a odborů na plnění úkolů vojenskovo-vědecké práce.

Růst kvalifikační úrovně vědeckých pracovníků musí být cílevědomý a odpovídat kádrovým záměrům pracovišť VVZ ČSLA. Současně se musí při volbě forem a metod výchovy respektovat, že vědecký pracovník dosáhl vysoké profesionální úrovně a nelze tedy při jeho další výchově využívat standardních přístupů. Za hlavní formu je nutné považovat sebevzdělávání, spojené se získáváním poznatků a zkušeností na základě kontaktů s nejlepšími odborníky.

Významným předpokladem zvyšování kvalifikace vědeckých pracovníků je dostupnost pohotových vědeckých informací v jejich vědním oboru, s možností zpracovávat je na počítači a využívat čtecí techniku. Do programů zvyšování kvalifikace vědeckých pracovníků je třeba proto zařazovat vedle jejich např. jazykové přípravy také osvojování si nové techniky práce s vědeckými informacemi.

Předpokladem soustavného růstu společenského postavení a uplatnění vědeckých pracovníků je všestranné zvýšení náročnosti na výsledky jejich práce. Tento požadavek musí být důkladněji uplatňován v celém procesu reprodukce a celooměšného využití vědeckých pracovníků. Musí ovlivňovat nejen hodnocení výsledků, dosahovaných v průběhu vědecké výchovy, přístup komisí při obhajování kandidátských disertací a atestačních komisí při posuzování návrhů na udělení vyšších vědeckých kvalifikačních stupňů, ale musí se projevat zejména v hodnocení přínosů vědeckých pracovníků ke zvyšování efektivity vojenskovo-vědecké práce.

Zvýšenou náročnost na výsledky práce vědeckých pracovníků je nutné spatřovat v periodických atestacích vědeckých pracovníků, v nichž je třeba posoudit nejen objem vyřešených vědeckých úkolů, ale především jejich přínos celooměšné praxi.

VVZ ČSLA a VVS, ale musí být rozvíjena jako celooměšný úkol, který vyžaduje koordinaci veškeré vynaložené aktivity.

Rídící orgány, odpovídající na různých úrovních řízení za rozvoj jednotlivých vědních oblastí, za řízení VVS a pracovišť VVZ

ČSLA a v samotných pracovištích VVZ ČSLA a VVŠ, musí nejen nadále uplatňovat vysoké požadavky při výběru uchazečů o vědeckou aspiranturu a jejich školitelů, ale mnohem aktivněji a náročněji vyhodnocovat celý proces přípravy, dalšího zvyšování kvalifikace a uplatňování vědeckých pracovníků v souladu s celoarmádními potřebami. Přitom je třeba dosáhnout zjednodušení administrativy, spojené se schvalovacími řízeními.

Řídící orgány musí chápat svou úlohu gestora ústředního řízení v této oblasti ve smyslu zákona č. 39/1977 Sb., vyhlášek ČSAV č. 53 a 55/1977 Sb., RMNO č. 02/1978 a dalších normativních aktů jako činnost, která směřuje k rozvíjení celoživotního procesu přípravy vědeckých pracovníků v souladu s celoarmádními potřebami, návazného na předchozí přípravu ve VVŠ i absolvovanou praxi u vojsk, včetně za-

bezpečení a hodnocení jejich uplatnění v různých oblastech vojenskovědecké práce.

Výsledky, které přináší zvyšování kvalifikace a rozvíjení tvůrčí aktivity vědeckých pracovníků jsou prakticky tytéž, jako kdyby byli použiti další vědeckí pracovníci. To představuje při limitovaných počtech vojenských kádřů zvlášť cenný přínos ke splnění úkolů vojenskovědecké práce. Proto prohloubení plánovitého řízení této oblasti bude vyžadovat od řídicích orgánů větší pozornost rozpracování některých teoretických otázek, které souvisejí s vědeckou přípravou, dalším zvyšováním kvalifikace, rozmísťováním a efektivním využíváním vědeckých pracovníků. Půjde zejména o otázky prognózování potřeby vědeckých pracovníků, metod hodnocení kvality celoarmádního přínosu jejich vojenskovědecké práce, problémů intenzivnějšího využívání vědeckých kádřů apod.

Nezbytnou podmínkou plného využití výsledků vojenskovědecké práce v ČSLA je i vysoká úroveň tvůrčích schopností vědeckých pracovníků. Ke splnění tohoto požadavku musí směřovat i účinná opatření ve výchově, další zvyšování kvalifikace, rozmísťování a efektivní využívání vědeckých pracovníků.